

В. Ю. Ісарєва

студ. II курсу економіко-правового факультету ОНУ імені І.І.Мечникова

спеціальність «Право»

Науковий керівник: к.ю.н., доц. З. В. Кузнєцова

ПРИНЦИП СПРАВЕДЛИВОСТІ ДЕМОКРАТИЧНИХ ВИБОРІВ

На сьогодні дуже актуальною проблемою є питання щодо справедливості і чесності проведення виборів в Україні. Нещодавно у нашій державі пройшли місцеві вибори, й знову ми зіткнулися з проблемою щодо надання недостовірних результатів голосування, підрахунку голосів виборців та

встановлення результатів волевиявлення громадян. Тому, з метою дослідження і висвітлення принципу справедливих виборів як міжнародного стандарту демократичної держави, вказана тема має надзвичайно актуальне та своєчасне значення.

Вибори ще з давніх часів являють собою процедуру висловлення своєї думки народом, тобто здійснення безпосередньої демократії. Наприклад, це були Народні збори, де представники давніх народів обирали старійшин або воєначальників. Також у минулому використовували інші (відмінні від сучасних) способи та методи голосування (наприклад, шляхом підняття рук або криком). Тобто інститут виборів ще з далеких часів є невід'ємним та важливим елементом будь-якого суспільства та держави. Але, у порівнянні з минулими часами, процедура виборів ускладнилася, а також стала формалізованою та чітко визначеною і прописаною.

Наразі питання виборів в Україні регулюється Конституцією України (Розділ III), законами України «Про центральну виборчу комісію», «Про державний реєстр виборців» та іншими законами. А також це питання регулюється Виборчим кодексом України, який був прийнятий відносно нещодавно, а саме 19.01.2019, та набрав чинності у поточному році (01.01.2020).

Законодавець у Виборчому кодексі України дає чітке формулювання, що взагалі являють собою вибори. Вибори в нашій країні – це основна форма народного волевиявлення, спосіб безпосереднього здійснення влади Українським народом [1, ст. 1].

У Конституції України визначені основні принципи виборчого права, а саме зазначене те, що вибори є вільними, відбуваються на основі загального, рівного і прямого виборчого права шляхом таємного голосування. Але, виходячи з міжнародних стандартів, можна виділяти й інші принципи безпосередньої демократії. Одним із таких принципів є принцип справедливості [2, ст. 71].

Спочатку визначимо, що взагалі собою являє справедливість. Якщо звернутися до Академічного тлумачного словника, то ми можемо зрозуміти, що справедливість – це правильне, об'єктивне, неупереджене ставлення до кого-, чого-небудь [3]. Тобто, справедливість – це такі відносини між людьми, коли особи поважають один одного, шанобливо відносяться один до одного, розуміють те, що всі ми рівні, незалежно від статі, раси, кольору шкіри, мови, політичних, релігійних та інших переконань, національності, соціального статусу, місця проживання і т. д.

Т. В. Астахова виходячи з правової позиції Конституційного Суду України від 02.11.2004 № 15- рп/2004 говорить, що: «Справедливість – одна з основних засад права, яка є вирішальною у визначенні його як регулятора суспільних відносин, та є одним із загальнолюдських вимірів права. Зазвичай

справедливість розглядають як властивість права, виражену, зокрема, в рівному юридичному масштабі поведінки...» [4, с. 36].

Виходячи із вищезазначеного, можна говорити про те, що собою представляє принцип справедливості виборів. Перш за все цей принцип має бути визначальним для реалізації виборчих прав вже тому, що в Україні його пов'язують з Загальною Декларацією прав людини 1948 р. Цей принцип виражається в тому, що всі особи, які мають право голосу на виборах можуть безперешкодно, включаючи прозорий виборчий процес, рівні для всіх суб'єктів виборчих прав можливості обирати членів Верховної Ради України, Президента України, депутатів сільської, селищної, міської рад, сільського, селищного, міського голів та інших посадових осіб відповідно до законодавства України. У ст. 70 Конституції України визначено те, що право голосу на виборах мають усі повнолітні дієздатні громадяни. Також цей принцип виражається у праві бути обраним [2, ст. 70].

Важливим аспектом у дослідженні цієї теми є визначення того, від чого залежить реалізація принципу справедливих виборів. На нашу думку, реалізація даного принципу, по-перше, залежить від якості виборчого законодавства. Тобто держава повинна чітко сформулювати сутність, зміст принципів виборів та чітко встановити процедуру виборчого процесу. По-друге, реалізація принципу справедливості залежить від визнання пріоритетів основних принципів права.

Як зазначалося вище, принцип справедливості виборів – це світовий, міжнародний стандарт, який сформувався в кінці 20-го століття у зв'язку з демократизацією у країнах, які позбулися тоталітарних режимів, оскільки в сталих демократіях з високим рівнем політичної культури і суспільної свідомості нечесні, несправедливі вибори не вважаються виборами взагалі.

У Конвенції про стандарти демократичних виборів, виборчих прав і свобод у державах-учасницях Співдружності Незалежних держав 2002 р. з поміж багатьох принципів зазначений і принцип справедливих виборів. Частина друга статті першої Конвенції зазначає, що одним зі стандартів демократичних виборів є принцип справедливості [5, ст. 1]. Більш детально цей принцип висвітлено у ст. 10 даного документу, у якій визначається, що дотримання принципу справедливих виборів повинно забезпечувати створення рівних правових умов для всіх учасників виборчого процесу. Тобто під час проведення справедливих виборів забезпечуються: загальне і рівне виборче право; рівні можливості кожному кандидату або кожній політичній партії (коаліції) для участі у виборчій кампанії, у тому числі для доступу до засобів масової інформації і телекомунікацій; справедливе і гласне фінансування виборів, виборчої кампанії кандидатів, політичних партій (коаліцій); чесність при голосуванні та підрахунку голосів, повне й оперативне інформування про результати голосування з офіційним опублікуванням усіх підсумків виборів;

організація виборчого процесу неупередженими виборчими органами, які працюють відкрито та гласно під дієвим громадським і міжнародним спостереженням; швидкий та ефективний розгляд судами й іншими уповноваженими на те органами скарг на порушення виборчих прав і свобод громадян, кандидатів, політичних партій (коаліцій) у часових рамках відповідних етапів виборчого процесу, а також забезпечення права громадянина на звернення до міжнародних судових органів за захистом і відновленням своїх виборчих прав і свобод у порядку, передбаченому нормами міжнародного права [5, ст. 10].

Також принцип справедливості виборів витікає із Загальної декларації прав людини, Міжнародного пакту про громадянські і політичні права, із Декларації про критерії вільних і справедливих виборів та з інших міжнародних документів.

Оскільки наша країна взяла курс на європеїзацію, вона повинна дотримуватися принципів міжнародного права, тобто держава мусить при проведенні виборів керуватися не тільки конституційними виборчими принципами, а й принципами, які визначені міжнародними стандартами.

У нашій державі кожні п'ять років оновлюється влада шляхом виборів. На жаль, досить поширеним явищем є фальсифікація результатів виборів на користь певного кандидата чи партії. У такому випадку, на нашу думку, голосування взагалі втрачає сенс, адже не дотримуються основні правила та принципи на яких будується народовладдя.

Принцип справедливості може також втілюватися у такому правилі: «один виборець має один голос». Ця засада дуже часто порушується шляхом вкидання декількох бюлетенів однією людиною. Інший спосіб заснований на попередньому підкупі виборців, тобто людям платять певну грошову суму за те, щоб вони підтримали певного кандидата. Ця форма фальсифікації, мабуть, є найпоширенішою. Наступний спосіб – «мертві душі». Він передбачає те, що недобросовісний виборець за умовним сигналом члена комісії голосує за тих, хто з року в рік не приходить на вибори. Взагалі, існує велика кількість оманливих способів голосування. Окрім цього можуть змінювати вже готові результати виборів.

З огляду на вищезазначене, можна зробити висновок, що люди повинні усвідомлено робити свій вибір і не вестися на провокації, тобто не повинні продавати свої голоси чи іншими способами сприяти фальсифікації виборів. Ми самі обираємо своє майбутнє, тому доцільним є додержання принципів демократичних виборів у нашій країні.

Вважаємо за нагальне і необхідне чітке і зрозуміле виокремлення цього принципу і його послідовне закріплення у виборчому законодавстві України.

Список використаної літератури

1. Виборчий кодекс України : Закон України від 19.12.2019 № 396-IX.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/396-20> (дата звернення: 04.11.2020).
2. Конституція України : Закон України від 28.06.1996.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр> (дата звернення: 04.11.2020).
3. Академічний тлумачний словник української мови. URL: <http://sum.in.ua/> (дата звернення: 04.11.2020).
4. Астахова Т. В. Принципи виборчого права України: конституційно-правова теорія та практика. *Актуальні проблеми держави і права*. 2012. Вип. 65. С. 31–39.
5. Конвенція про стандарти демократичних виборів, виборчих прав і свобод у державах-учасницях Співдружності Незалежних держав : Міжнародний документ від 07.10.2002. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/997_622 (дата звернення: 04.11.2020).